

()

در این آیین‌نامه اصطلاحات به کار برده شده در معانی مشروح زیر به کار می‌رود:

:قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۱.

:کلیه خانوارهای ایرانی مقیم داخل کشور با اولویت ایثارگران و

خانوارهای دهک‌های پایین درآمدی از قبیل خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی،

کارمندان، کارگران و بازنشستگان که براساس تصویب شورای عالی رفاه و تأمین

اجتماعی مشمول دریافت سهام خواهند شد.

:آن دسته از

که سهام

موضوع این آیین‌نامه به آن‌ها واگذار می‌شود.

:

واگذار می‌شود.

()

وزارت امور اقتصادی و دارایی مسئول اجرای بند «ز» ماده (۷) قانون برنامه چهارم

خواهد بود.

()

وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است با رعایت قوانین و مقررات مربوط و

سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و

نسبت به

اقدام نماید.

وزارت یاد شده مکلف است حداکثر تا پایان سهام موضوع این

آیین‌نامه را به خانوارهای مشمول واگذار نماید.

()

وزارت رفاه و تأمین اجتماعی موظف است ظرف دو ماه از تاریخ تصویب این

آیین‌نامه با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، کار و امور اجتماعی،

جهاد کشاورزی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، بنیاد شهید و امور ایثارگران

و دفتر امور مناطق محروم کشور

برساند.

()

تعداد افراد خانوار موضوع این آیین‌نامه () نفر خواهد بود و در صورتی که تعداد

خانوار بیش از تعداد مذکور ، سهام تخصیصی

()

و اعضای هیأت مؤسس شرکت‌های توسط سازمان

مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های رفاه و تأمین اجتماعی، کار و امور اجتماعی، امور اقتصادی و دارایی و تعاون، با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تعیین و ظرف یک ماه اعلام می‌گردد.

()

میزان سهام واگذاری دولت موضوع این آیین‌نامه به شرکت‌های واسط، متناسب با تعداد هر شرکت () () خواهد بود.

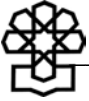
()

نحوه انعقاد قرارداد و ثبت نقل و انتقال سهام موضوع این آیین‌نامه از شرکت‌های قابل واگذاری به شرکت‌های واسط و سهام افراد مشمول در شرکت‌های واسط و بدهی سهامداران به شرکت‌های واسط و توثیق سهام ظرف دو ماه به پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، رفاه و تأمین اجتماعی و کار و امور اجتماعی تدوین خواهد شد.

()

این آیین‌نامه مطابق آیین‌نامه موضوع « تنفیذی ماده (۱۰) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، موضوع ماده (۹) توسعه خواهد بود.

()

خواهد بود. وجه اقساط سهام واگذار شده در دستورالعمل موضوع ماده (۴) این آیین‌نامه تعیین می‌شود بهای سهام موضوع نخواهد بود.

()

شرکت‌های واسط موظفند با انعقاد قراردادی با دولت، ظرف ۲۰ سال متناسب با میزان دریافتی از

بهای سهام موضوع این ماده شامل احتساب سود فروش

اقساطی نخواهد بود.

()

به منظور حفظ و تداوم فعالیت واحدهایی که سهام آن‌ها واگذار می‌شود،

هیأت عالی واگذاری موضوع ماده (۱۳) تنفیذی

قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده (۹) قانون برنامه چهارم توسعه، مسئولیت نظارت و کنترل فرایند واگذاری را عهده‌دار خواهد بود.

()

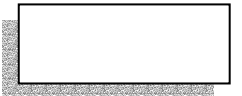
به شرکت‌های واسط موضوع این آیین‌نامه اجازه داده می‌شود با جلب مشارکت و سایر اشخاص غیردولتی با کسب احراز سایر شرایط نسبت به

اقدام نماید. ()

()

این آیین‌نامه از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا بوده و جایگزین تصویب‌نامه شماره ۲۶۳۶۹/ت/۳۳۵۶۱ ه مورخ ۱۳۸۴/۵/۱ می‌گردد و وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است همه ماهه گزارش پیشرفت آن را به هیأت وزیران ارائه نماید.

۱. خانوارهای مشمول ماده (۱) به خانوارهای ایرانی مقیم داخل کشور منحصر شده است، اگر هدف، توزیع ثروت به خانوارهای ایرانی است چرا شرط اقامت در ایران قید شده است؟

آیا دولت می‌تواند بخشی از خانوارهای ایرانی را از شمول قانون داخلی محروم کند؟

۲. در بند سوم ماده (۱) آیین‌نامه سهام عدالت، شرکت‌های واسط را شرکت‌های سهامی عام غیردولتی که سهام موضوع آیین‌نامه به آن‌ها واگذار می‌شود، تعریف کرده است. از این رو، شرکت‌های واسط طبق تعریف فوق، شرکت‌هایی غیردولتی هستند. لکن در ماده (۶) آیین‌نامه مزبور مقرر شده است، اساسنامه نمونه اعضای هیأت مؤسس شرکت‌های واسط به صورت مشترک به وسیله سازمان مدیریت و وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، رفاه و تأمین اجتماعی، تعاون و کار و امور اجتماعی تعیین و اعلام شود. فرایند پیش‌بینی شده در ماده فوق عملاً باعث تشکیل شرکت‌های واسط دولتی خواهد شد.

۲. در ماده (۳) معلوم نیست آیا مسئول تشکیل شرکت‌های واسطه‌ای استانی، وزارت امور اقتصادی و دارایی است یا خیر؟

در تعریف شرکت‌های واسط آن‌ها را شرکت‌های سهامی عام غیردولتی

دانسته‌اند، ولی کیفیت تشکیل آن‌ها معلوم نیست.

آیا می‌توان شرکت‌های سهامی عام غیردولتی را اجباری کرد یا عضویت خانوارهای ایرانی را در آن اجباری نمود؟!

همچنین درخصوص سرمایه شرکت‌های واسط نیز ابهامات زیادی وجود دارد؛ زیرا طبق مفاد ماده (۴) قانون تجارت «شرکت‌هایی که مؤسسين آن‌ها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می‌کنند، شرکت سهامی عام نامیده می‌شود». علاوه بر این طبق مفاد ماده (۵) قانون تجارت، سرمایه شرکت‌های سهامی عام باید از پنج میلیون ریال کمتر نباشد. آیین‌نامه مذکور درخصوص نحوه تأمین سرمایه شرکت‌های واسط سکوت کرده است، اما با توجه به مفاد ماده (۶) آیین‌نامه، می‌توان استنباط نمود که سرمایه شرکت‌های واسط باید به وسیله مؤسسين شرکت‌های مزبور (دولت) تأمین شود که در این صورت سرمایه شرکت‌های واسط متعلق به دولت بوده و طبق مفاد ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور، شرکت‌های واسط دولتی خواهند بود و تشکیل آن‌ها طبق مفاد تبصره «۱» ذیل بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه چهارم توسعه مستلزم تصویب مجلس شورای اسلامی است.

۴. در ماده (۳) آیین‌نامه مذکور، وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده است با رعایت قوانین و مقررات مربوط و سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی نسبت به واگذاری سهام قابل واگذاری دولت در شرکت‌های مادر تخصصی به شرکت‌های واسط اقدام کند. این ماده حیطه شرکت‌های مشمول آیین‌نامه را تعیین کرده است.

در این خصوص نیز ابهامات زیادی وجود دارد، زیرا در حال حاضر دولت تشکیل ۵۹ شرکت مادر تخصصی را تصویب کرده است که از این تعداد با لحاظ نمودن مفاد اصل چهل و چهارم قانون اساسی، سهام حدود ۱۷ شرکت مادر تخصصی مهم از جمله بانک‌ها، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی، مخابرات،

پست، راه آهن و شرکت‌های ملی نفت و ملی گاز حداقل تا زمان ابلاغ بند «ج» ابلاغیه مقام معظم رهبری درخصوص سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی قابل واگذاری نیستند. از سوی دیگر شرکت‌های بیمه دولتی، شرکت مادر تخصصی نیستند بنابراین مشمول این آیین‌نامه نمی‌شوند. با توجه به مطالب فوق‌الذکر مشخص می‌شود که سهام چندانی برای واگذاری به مردم از طریق سهام عدالت باقی نمی‌ماند.

در ماده (۳) مقرر شده است که وزارت امور اقتصادی و دارایی نسبت به واگذاری سهام اقدام کند، در این صورت معلوم نیست نقش شرکت‌های واسطه‌ای استانی چیست؟ نحوه تأسیس شرکت‌های واسطه‌ای استانی و توزیع استانی سهام که اصولاً باید در آیین‌نامه نگاشته می‌شد، ابهام دارد.

۳. در تبصره ذیل ماده (۳) آیا مراد اجرای آزمایشی در یک استان است یا خیر؟ بهتر بود در آیین‌نامه، استان آزمایشی هم معلوم می‌شد تا اختیار دولت دارای ابهام نباشد. آیا توزیع آزمایشی در استانی مثل ایلام با خراسان یکسان است؟

۴. در ماده (۵) افراد عضو خانوارهای بالای ۵ نفر از شمول آیین‌نامه محروم شده‌اند، آیا دولت مجاز به محروم کردن اتباع خود از ملکیت می‌باشد؟ در این ماده تعداد خانوار ۵ نفر محاسبه شده است. معلوم نیست اگر تعداد خانوارها کم‌تر باشند؛ تکلیف چیست؟ آیا حداقل ۵ نفر لحاظ خواهد شد؟ در این صورت مبنای محرومیت بالای ۵ نفر چیست؟

اجرای مفاد این ماده باعث می‌شود؛ تعداد زیادی از افراد جامعه خصوصاً در خانوارهای کم‌درآمد و اقشار آسیب‌پذیر جامعه که بعد خانوار در آن‌ها بیش از پنج نفر می‌باشد، مشمول دریافت سهام عدالت نشوند که این امر مغایر با اهداف عدالت‌خواهانه طرح است.

کیفیت توزیع سهام مالکیت این خانوارها دارای ابهام بسیار است و عملاً بلا تکلیفی ایجاد می‌کند.

۵. اگر شرکت‌های واسط شرکت‌های سهامی عام غیردولتی هستند؛ چگونه در ماده (۶) مقرر شده که را باید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، وزارتخانه‌های رفاه و تأمین اجتماعی، کار و امور اجتماعی، امور اقتصادی و دارایی و تعاون تهیه کنند. در این صورت آیا می‌توان شرکت‌های سهامی عام را مکلف به تبعیت از آن‌ها کرد؟ به نظر می‌رسد دولت از حدود اختیارات خود خارج شده است.

۶. ماده (۷) ابهام دارد زیرا معلوم نیست عضو هستند یا اعضای که باید میزان سهام واگذاری دولت براساس آن تهیه شود؛ در این صورت مشخص نیست تفاوت میان شرکت‌های زیان‌ده و سودده و شرکت‌های دارای منافع بالا یا کم و ... چگونه باید میان شرکت‌های واسط استانی توزیع شوند؟ آیا شرکت‌های موجود در هر استان در مورد واگذاری به اعضای شرکت همان استان اولویت دارند یا خیر؟ آیا این شرکت‌ها فقط در مرکز استان تشکیل و از آن طریق سهام توزیع می‌کنند یا خیر؟

۷. اصولاً واگذاری حقوق مردم نظیر نحوه انعقاد قرارداد و ثبت نقل و انتقال سهام و سهام افراد مشمول و بدهی سهامداران و نحوه توثیق سهام امری است که باید در قانون تعیین شود؛ حال آن‌که ماده (۸) آن را به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، رفاه و تأمین اجتماعی و کار و امور اجتماعی واگذار کرده است که قطعاً امکان‌پذیر نیست. در هر حال ابهامات فراوانی وجود دارد که عبارتند از:

- آیا سهام قابل فروش است؟

- نحوه ثبت نقل و انتقال و کیفیت فروش آن‌ها چگونه است؟

- نحوه پرداخت قیمت آن‌ها چگونه است؟

- نحوه واگذاری و دریافت قیمت سهام و وضعیت بدهی سهامداران چگونه است؟

- آیا توثیق نسبت به دولت است یا نسبت به خود شرکت واسط و ... ؟

۸. با فرض واگذاری سهام، معلوم نیست مدیریت این شرکت‌ها و کارخانه‌ها آیا تحت اختیار دولت است یا خیر؟ به فرض که شرکت سهامی باشد و علی‌الاصول این سهام به آن‌ها تملیک شود وضعیت حقوقی شرکت‌های دولتی و ... واگذار شده چگونه خواهد بود؟

آیا مدیریت، در اختیار شرکت‌های واسط است یا سهامداران؟ در این صورت رابطه کارایی و مدیریت و واگذاری سهام چگونه لحاظ خواهد شد؟

۹. ماده (۱۰) ابهام دارد. آیا سود فروش اقساطی هم جزء قیمت‌هایی است که طبق اقساط ۲۰ ساله اخذ خواهد شد، یا خیر؟

کیفیت پرداخت هم ابهام دارد. آیا مسئول است یا اعضای خانوار و در صورت تأخیر در پرداخت چه وضعیتی به وجود خواهد آمد؟

با توجه به ماده (۱۱) معلوم نیست که رابطه پرداخت شرکت‌های واسط - دولت - خانوارها چگونه خواهد بود؟

با توجه به ذیل ماده (۱۰) و (۱۱) معلوم نیست سود فروش اقساطی در رابطه شرکت‌های واسط - دولت و رابطه مردم - شرکت‌های واسط چگونه تعیین خواهد شد؟

۱۰. در ماده (۱۲) تکلیف «بلوک سهام» و نوع واگذاری آن دارای ابهام فراوان است. آیا دولت می‌تواند برای واگذاری ۲۰ درصد سهام ترتیب خاصی تعیین کند که با حکم واگذاری کلی مغایر باشد؟

۱۱. ظاهراً مسئولیت واگذاری بر عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی است؛ ولی تکلیف نظارت و کنترل فرایند واگذاری بر عهده هیأت عالی واگذاری قرار گرفته است، این امر چگونه میسر است؟

۱۲. آیا بلوک سهام، سهام مدیریتی برای تداوم کنترل اداره شرکت به وسیله دولت

است؟ در این صورت خرید مجدد این بلوک‌های سهام به وسیله شرکت‌های واسط و سایر اشخاص غیردولتی چگونه امکان‌پذیر است؟ مگر این‌که شرکت‌های واسط مجدداً در اختیار دولت باشند؟!

به علاوه سایر شرایط مندرج در ماده (۱۳) نامعلوم است.

۱۳. اشکال عمده آیین‌نامه این است که علی‌الاصول آیین‌نامه باید نحوه اجرا را به وسیله دولت تعیین کند و به قدری شفاف باشد که تکلیف دستگاه‌های حمایتی را تعیین کند. این آیین‌نامه صرف‌نظر از خلق تأسیسات حقوقی جدید، متأسفانه وظایف دولت را در اجرای آن شفاف نمی‌کند؛ در واقع عملاً آیین‌نامه جایگزین قانون شده است.

۱۴. نکته دیگری که بدان توجه نشده، تجدید ارزیابی نشدن دارایی‌های بسیاری از شرکت‌های دولتی مشمول این آیین‌نامه است. زیرا تعداد زیادی از شرکت‌های دولتی (اعم از مادر تخصصی و زیرمجموعه) تاکنون تجدید ارزیابی نشده‌اند و طبق مفاد بند «ک» ذیل ماده (۷) قانون برنامه چهارم توسعه تا پایان سال دوم این برنامه این شرکت‌ها فرصت دارند تا این کار را انجام دهند. نکته‌ای که باید بدان توجه شود؛ آن است که تا زمانی که سرمایه واقعی تمامی شرکت‌های دولتی مشمول این برنامه، مشخص نشود؛ حجم سهام مشمول آیین‌نامه مذکور و همچنین سهم افراد از سهام عدالت مشخص نمی‌شود.

:

: نقد آیین نامه اجرائی توزیع سهام عدالت

: معاونت پژوهشی

: دفتر مطالعات اقتصادی

: احمد توکلی (رئیس مرکز پژوهش‌ها)

: پرند فیاضی

_____:

_____: